

**LILLE –
VOSSELAARSEWEG 1**

**Archeologienota
Verslag van resultaten**

BUREAUONDERZOEK: 2018A395

Gunther NOENS

Pieter LALOO

Project:

Lille – Vosselaarseweg 1 - Doortrekkersterrein

Opdrachtgever:

Provincie Antwerpen
Koningin Elisabethlei 21
2018 Antwerpen

Uitvoerder:

GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba (GATE)
GUNTHER NOENS, PIETER LALOO

© 2018 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

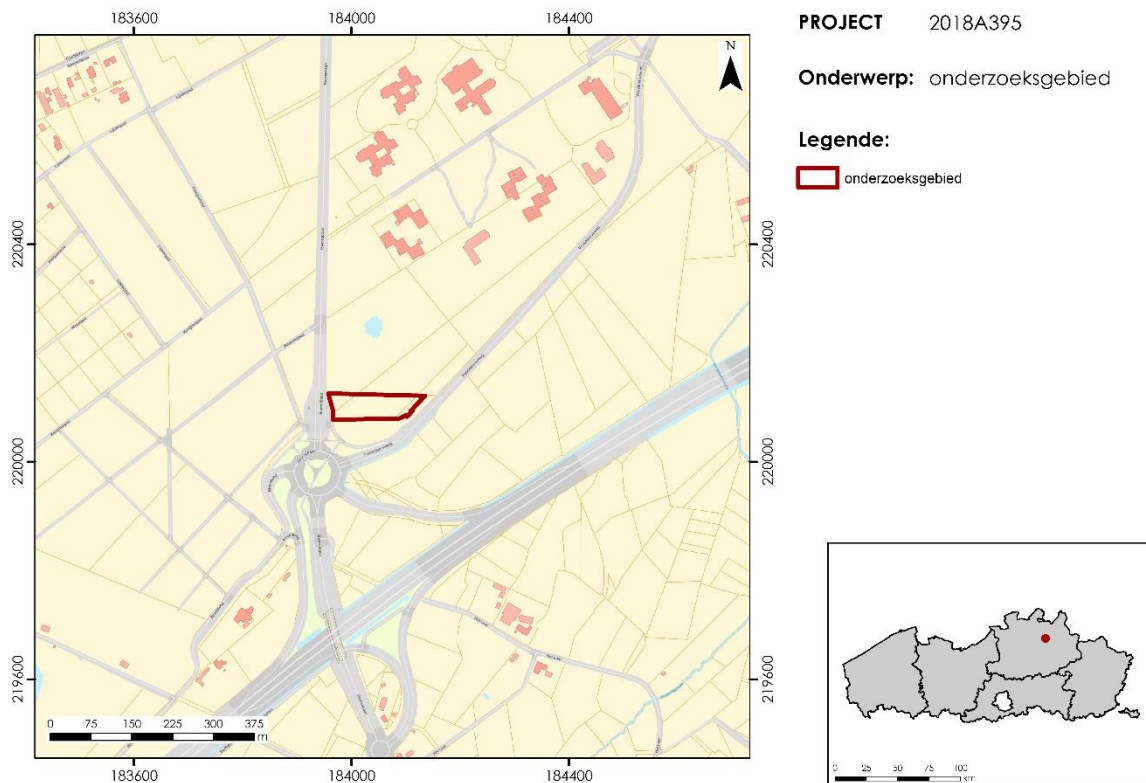
INHOUD

Inleiding	3
1. Bureauonderzoek	4
1.1 Beschrijvend gedeelte	4
1.1.1 Administratieve gegevens	4
1.1.2 Onderzoekskader	6
1.1.2.1 Door initiatiefnemer geplande werken en bodemingrepen	6
1.1.2.2 Criteria voor de noodzaak van een archeologienota	11
1.1.3 Onderzoeksoopdracht	13
1.1.3.1 Vraagstelling	13
1.1.3.2 Randvoorwaarden	13
1.1.4 Werkwijze & strategie	13
1.2 Assessmentrapport	14
1.2.1 Landschappelijke situering	14
1.2.2 Historisch-cartografische context	19
1.2.3 Archeologische context	21
1.2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	23
1.2.5 Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed	24
1.2.5.1 Gemotiveerde tekstuele verwachting	24
1.2.5.2 Zones waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is of verwacht wordt	24
1.2.5.3 Zones waar archeologisch erfgoed vastgesteld is of verwacht wordt	25
1.3 Bijlage	26
1.3.1 Lijst van figuren	26
1.3.2 Lijst van tabellen	26
Samenvatting	27
Bibliografie	28

Inleiding

Het Departement Logistiek van de Provincie Antwerpen plant in Lille (provincie Antwerpen) een aantal bodemingrepen in een projectgebied met een omvang van ca. 6870m² ter hoogte van de Vosselaarseweg nr. 1, gelegen ter hoogte van afrit 22 Beerse-Gierle van de E34 tussen de Beersebaan en de Vosselaarseweg (Figuur 1). De geplande bodemingrepen overschrijden de criteria opgesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid. Conform het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 is daarom een archeologisch vooronderzoek vereist dat resulteert in de opmaak van een archeologienota. GATE werd door de initiatiefnemer aangesteld voor de uitvoering van dit vooronderzoek en de opmaak van de archeologienota. Gezien een vooronderzoek met ingreep in de bodem niet mogelijk is resulteerde dit in een archeologienota op basis van enkel een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem met een advies naar eventueel uitgesteld (voor)onderzoek met ingreep in de bodem, werfbegeleiding of vrijgave.

Een archeologienota vormt de eindfase van een traject van archeologisch vooronderzoek, inclusief assessment, en wordt ter bekrachtiging ingediend bij het agentschap Onroerend Erfgoed. De doelstellingen van een archeologienota zijn een overzicht te bieden van de resultaten van de uitgevoerde onderzoekshandelingen binnen dit traject en een inschatting te geven van de waarde van het aangetroffen archeologisch erfgoed, inclusief een wijze voor de omgang daarmee. Het 'Verslag van Resultaten' dat in onderhavige tekst uit de doeken wordt gedaan, beschrijft het uitgevoerde vooronderzoek, en biedt inzicht in de uitvoeringswijze en resultaten van het onderzoek en in het wetenschappelijk potentieel en de betekenis van de archeologische waarden. Het vormt de basis voor de uitwerking van een 'Programma van Maatregelen' dat in afzonderlijk deel van de archeologienota verder zal worden toegelicht.

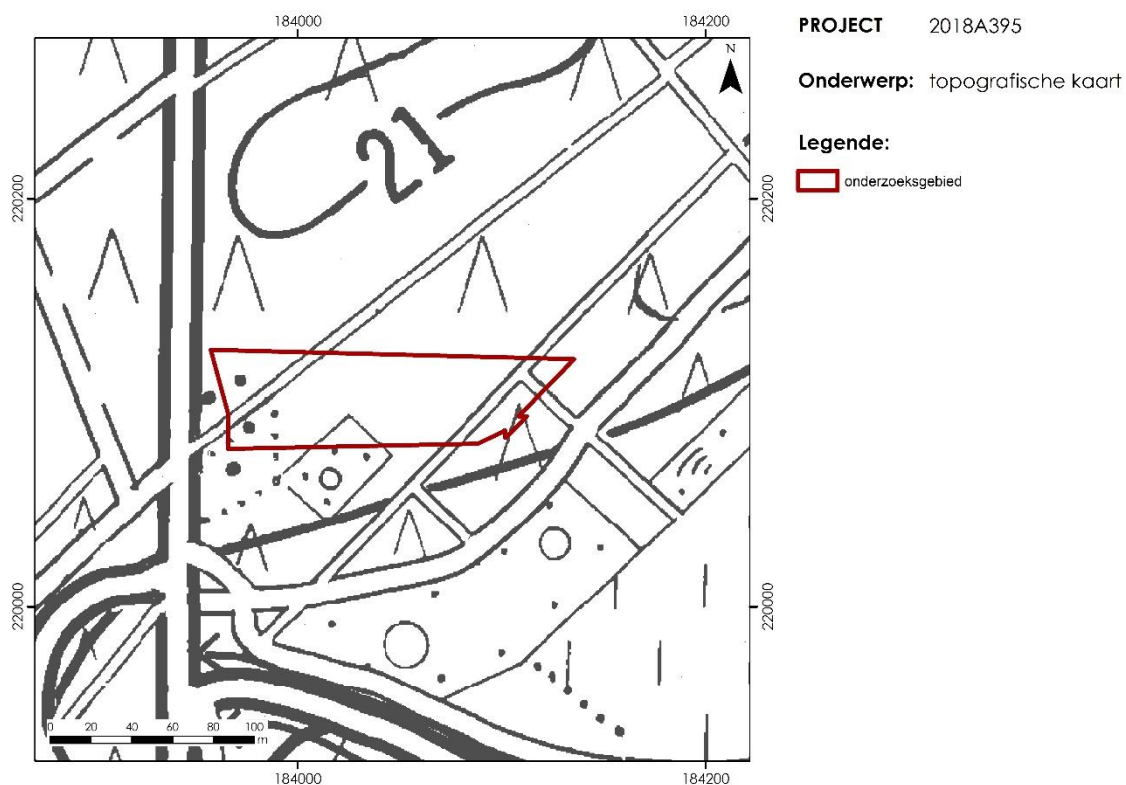
Figuur 1: Ligging van het onderzoeksgebied.

1. Bureauonderzoek

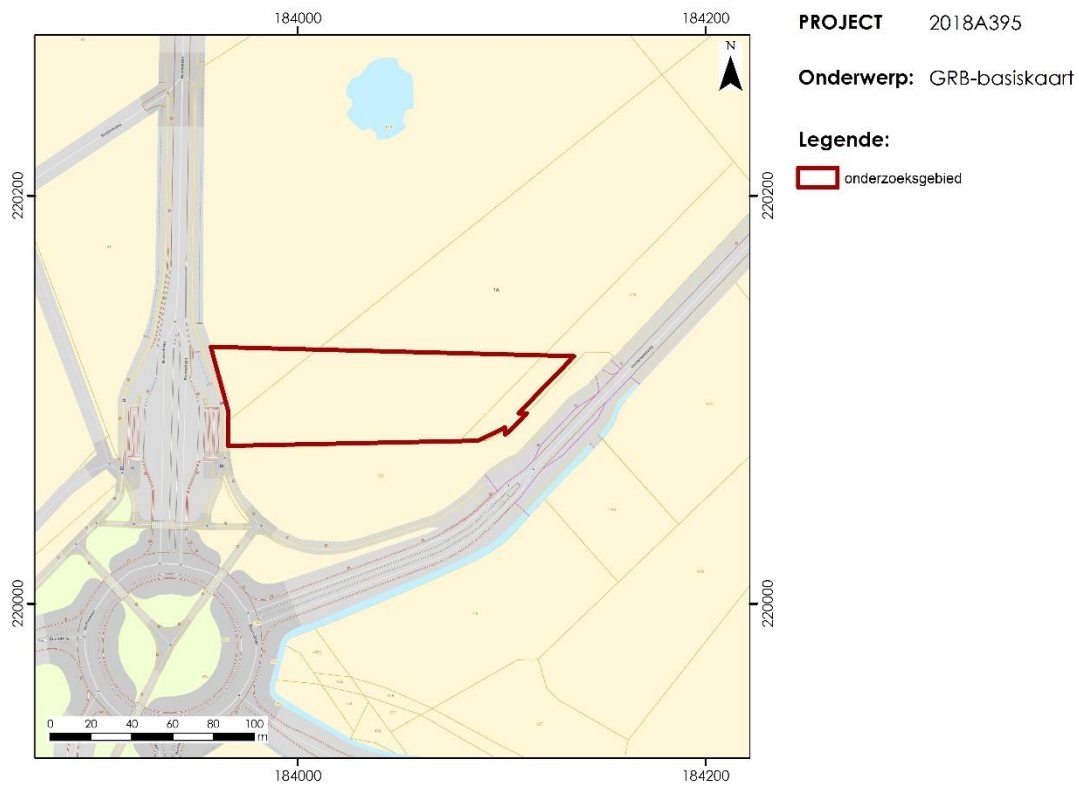
1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

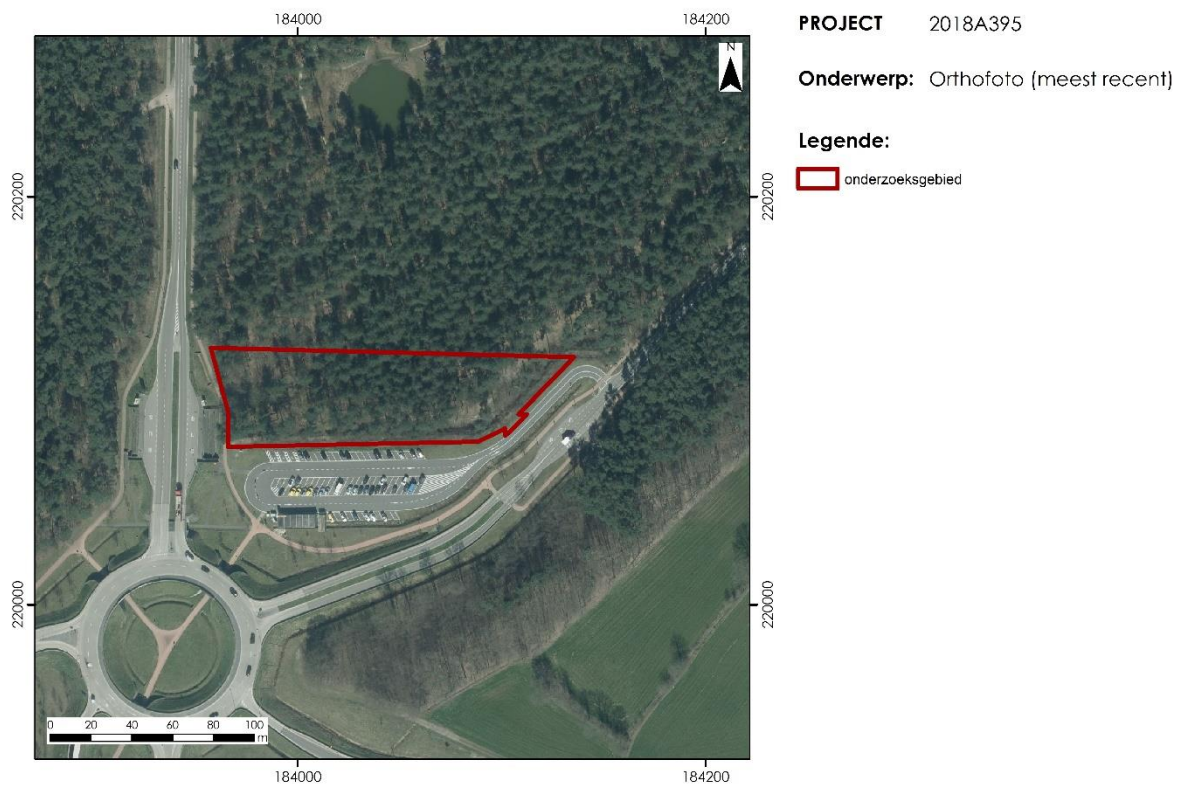
PROJECTCODE BUREAUONDERZOEK		2018A395	
LOCATIEGEGEVENS		Gemeente	Lille
		Deelgemeente	Gierle
		Adres	Vosselaarseweg 1
		Toponiem	Gielsbos
BOUNディング BOX (LAMBERT EPSG:31370)		X1	183957
		X2	184136
		Y1	220077
		Y2	220126
KADASTRALE GEGEVENS		Gemeente	Lille
		Afdeling	3de, Gierle
		Sectie	B
		Perceelsnummer(s)	1R5, 1D6, 1C6
BETROKKEN ACTOREN / SPECIALISTEN (+ FUNCTIE)		n/a	
EXTERNE ADVISERING		n/a	

Figuur 2: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart (bron: Geopunt / NGI).

Figuur 3: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de kadasterkaart (bron: Geopunt).

Figuur 4: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de meest recente Orthofoto (bron: Geopunt).

1.1.2 Onderzoekskader

1.1.2.1 *Door initiatiefnemer geplande werken en bodemingrepen*

De initiatiefnemer plant op het bosperceel ten noorden van de bestaande carpoolparking de aanleg van een terrein met standplaatsen en sanitaire voorzieningen voor doortrekkende woonwagenvoerwoners (het zgn. 'doortrekkersterrein'). Het terrein met een omvang van ca. 6870m² en een onregelmatige vorm (maximaal ca. 170 x 50m) zal worden opgedeeld in een inkomstzone/ontvangstzone in het oosten (ca. 30%) en een zone voor standplaatsen met 5 afzonderlijke clusters van elk ca. 500m² in het westen (ca. 70%).

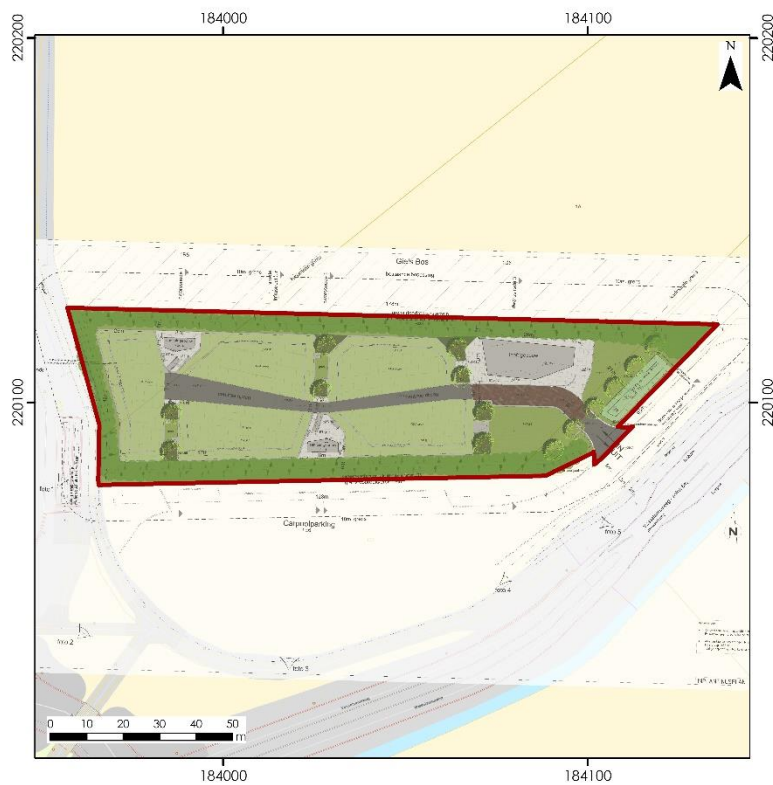
Deze totale herinrichting van het terrein gaat gepaard met tal van bodemingrepen die **over het ganse terrein** tot onder de gehomogeniseerde en herwerkte strooisel- en teelaarde zullen reiken. Het gaat m.a.w. in alle gevallen om bodemingrepen die ontegensprekelijk steeds 'onverstoorde' sedimenten aansnijden waarin archeologische waarden aanwezig kunnen zijn, en dit binnen het ganse onderzoeksgebied. De voorziene diepte van de geplande ingrepen in deze 'onverstoorde' sedimenten is variabel per ingreep, maar over het algemeen -en voor zover momenteel bekend- beperkt tot maximaal ca. 0,5m van de top van deze 'onverstoorde' sedimenten. Enkel zeer lokaal (met name ter hoogte van de funderingssokkels van het hoofdgebouw) reiken de ingrepen iets dieper, tot maximaal ca. 1,8m onder het toekomstige (opgehoogde) maaiveld. Momenteel ligt deze zone volgens het DHM op ca. 20,5m TAW; de basis van de sokkels is voorzien op 19,38m TAW, dus reiken deze sokkels zo'n 1,2m onder het huidige maaiveld).

De geplande ingrepen kunnen als volgt verder worden toegelicht:

- het integraal kappen van alle aanwezige bomen, voornamelijk hoogstammige grove en corsicaanse dennen, en het verwijderen van alle aanwezige ondergroei. We willen hier reeds opmerken dat wanneer een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven noodzakelijk zou zijn dit omwille van praktische redenen pas kan plaatsvinden nadat deze bomen zijn gekapt, en wel op een zodanige manier dat ze geen aanvullende ondergrondse schade toebrengen.
- een nivellering tot op het niveau van de bestaande toegangsweg (= ca. 20,7-20,8m TAW) van het ganse terrein dat momenteel een algemene dalende helling vertoont in een zuidoostelijke richting met een verval van ca. 1m over een afstand van ca. 100m (van ca. 21m tot 20m TAW),
- de aanleg van een waterdoorlatende verharding ter hoogte van de vijf standplaatsen met een gezamenlijke omvang van ca. 2527m², bestaande uit een fundering in onverstoorde sedimenten van ca. 15cm (impact dus minstens teelaarde + 15cm), een dubbele laag geotextiel en geperforeerde betonplaten waarbij de gaten opgevuld worden met fijne steengruis,
- de aanleg van een waterdoorlatende geasfalteerde rijweg met een fundering in onverstoorde sedimenten van ca. 20cm (ca. 710m²; impact dus = minstens dikte teelaarde + 20cm) die direct aansluit op de toegangsweg van de Vosselaarseweg tot de carpoolparking,
- de aanleg van zes gefundeerde en verhoogde plateaus die dienen als scheiding tussen de standplaatsclusters,

- de constructie van drie gebouwen (ca. 269m²) op drie van de verhoogde plateaus. Het gaat om niet-onderkelderde gebouwen op een fundering van ca. 25cm met lokaal enkele diepere sokkels, met name: (1) een groot hoofdgebouw met een omvang van ca. 215m² voor het beheer en voor sanitaire voorzieningen van de woonwagenbewoners en (2) twee kleinere sanitaire bijgebouwen (sanitair-gebouw Noord en sanitair-gebouw Zuid), elk met een omvang van 27m²,
- de constructie van een hoogtebegrenzer op de scheiding van de inkomstzone en de standplaatsen,
- de aanleg van een 1,5m hoge berm rondom het ganse terrein die dient als visuele buffer, aangelegd met de grond afkomstig van het uitgraven van alle funderingen en kofferhardingen, waarvan het gezamenlijke volume geschat wordt op 950m³,
- de aanleg van een wadi-infiltratiebekken met een omvang van ca. 120m² (ca. 21x6m, met een diepte van ca. 75cm) in een zonk ter hoogte van het grasveld aan de inkomstzijde – ontvangstzone van het terrein,
- het aanplanten van bomen en groenmassieven met name (1) een rij van zes hoogstammige haagbeuken aan de voorzijde evenwijdig met de straat, (2) telkens twee bomen met sierwaarde en onderbeplanting op elk van de bufferzones, samen goed voor een totaal van 8 bomen, (3) inheemse bosgoedaanplanting op de omzomende berm, en (4) een natuurlijke evolutie van vochtminnende planten in en rondom de wadi.

Een gedetailleerd inplantingsplan van bovenvermelde ingrepen is opgenomen in Figuur 5, een funderingsplan met de dikte en diepte van alle funderingen (die quasi het ganse gebied bestrijken) in Figuur 6 en een dwarsdoorsnede van het hoofdgebouw waarop de diepte van de diepere funderingssokkels in Figuur 7.

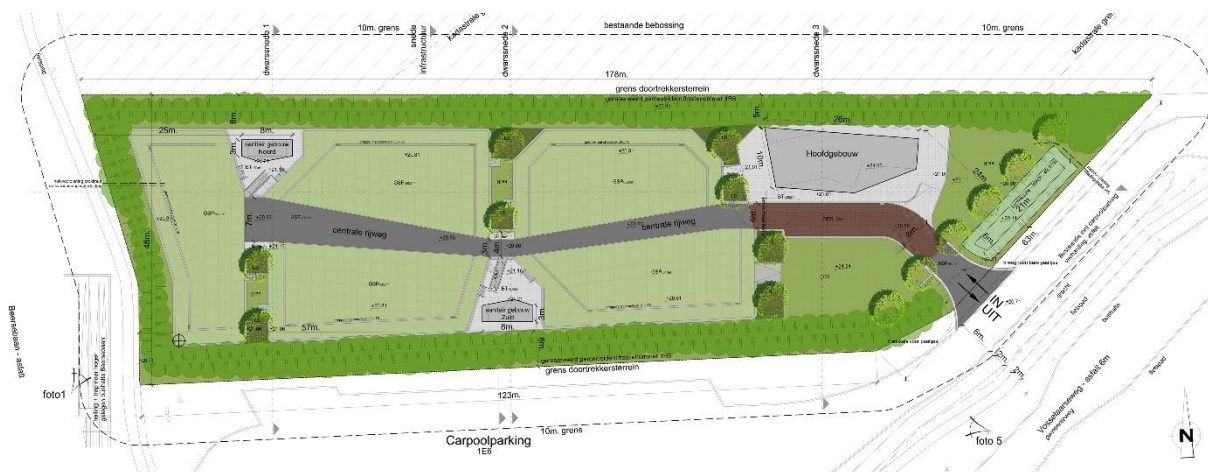

PROJECT 2018A395

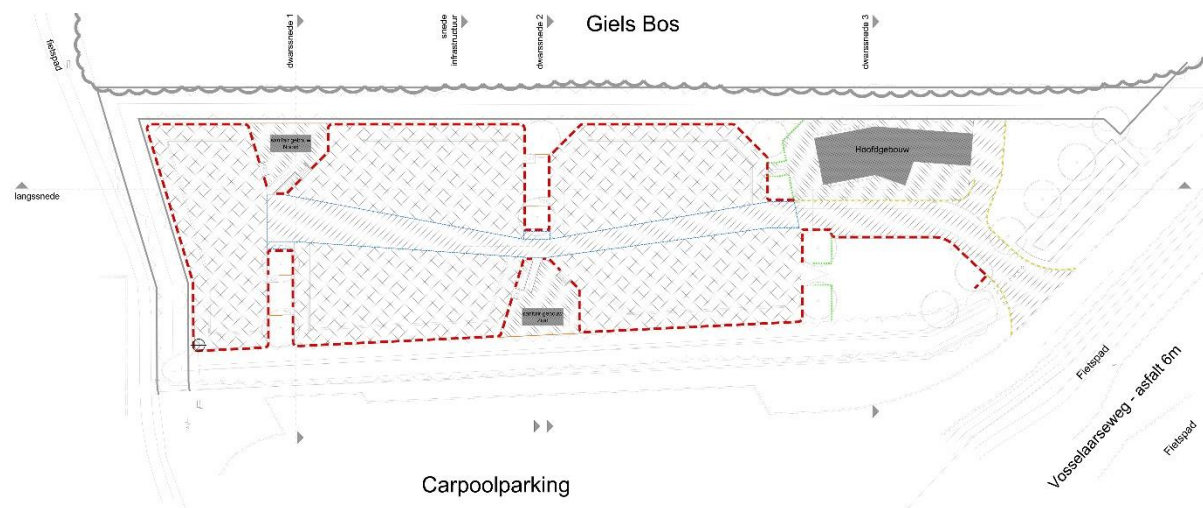
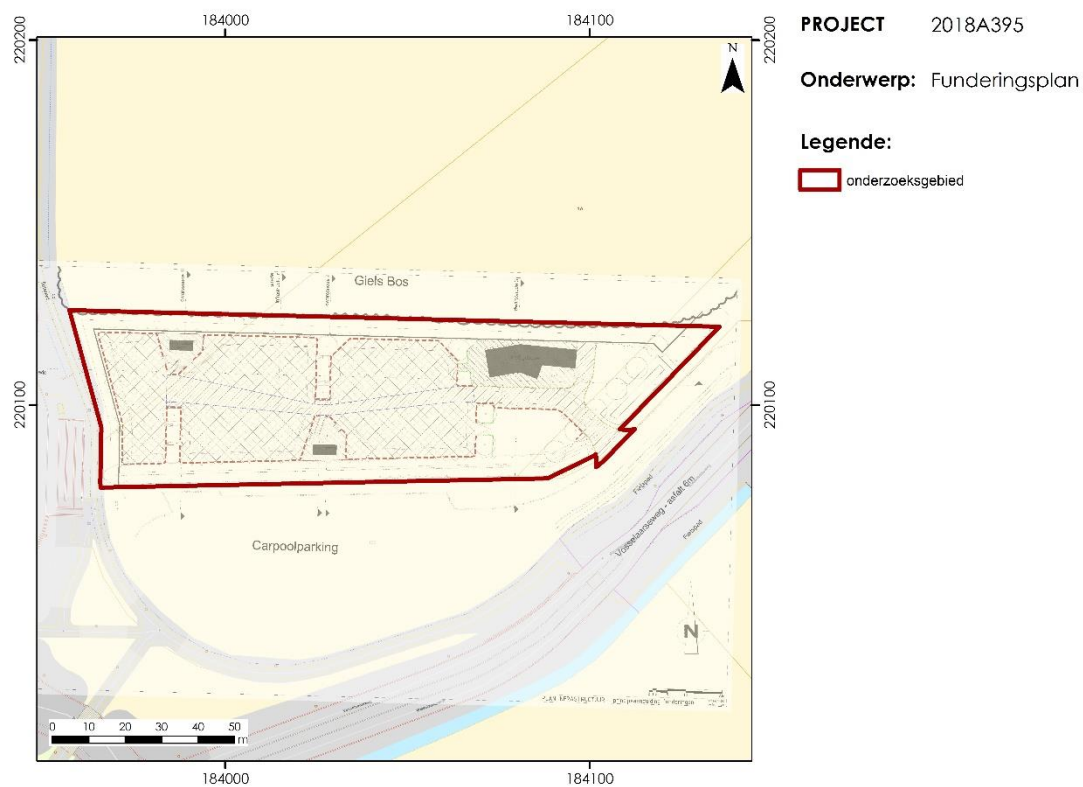
Onderwerp: Geplande toestand

Legende:

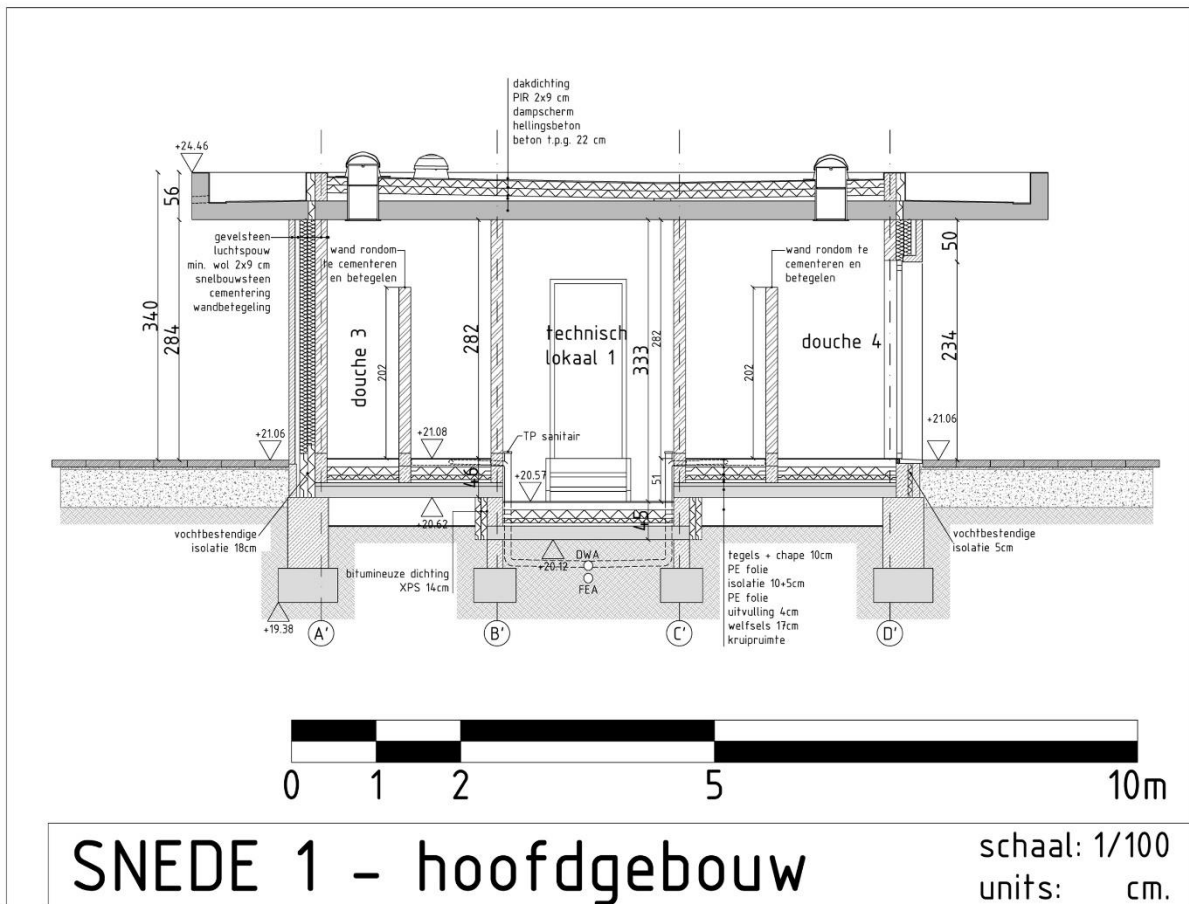
onderzoeksgebied

Figuur 5: Overzicht van de locatie en aard van de geplande bodemingrepen (bron: provincie Antwerpen). Voor de legende zie volgend pagina.

Figuur 6: Funderingsplan van de geplande bodemingrepen (bron: provincie Antwerpen).

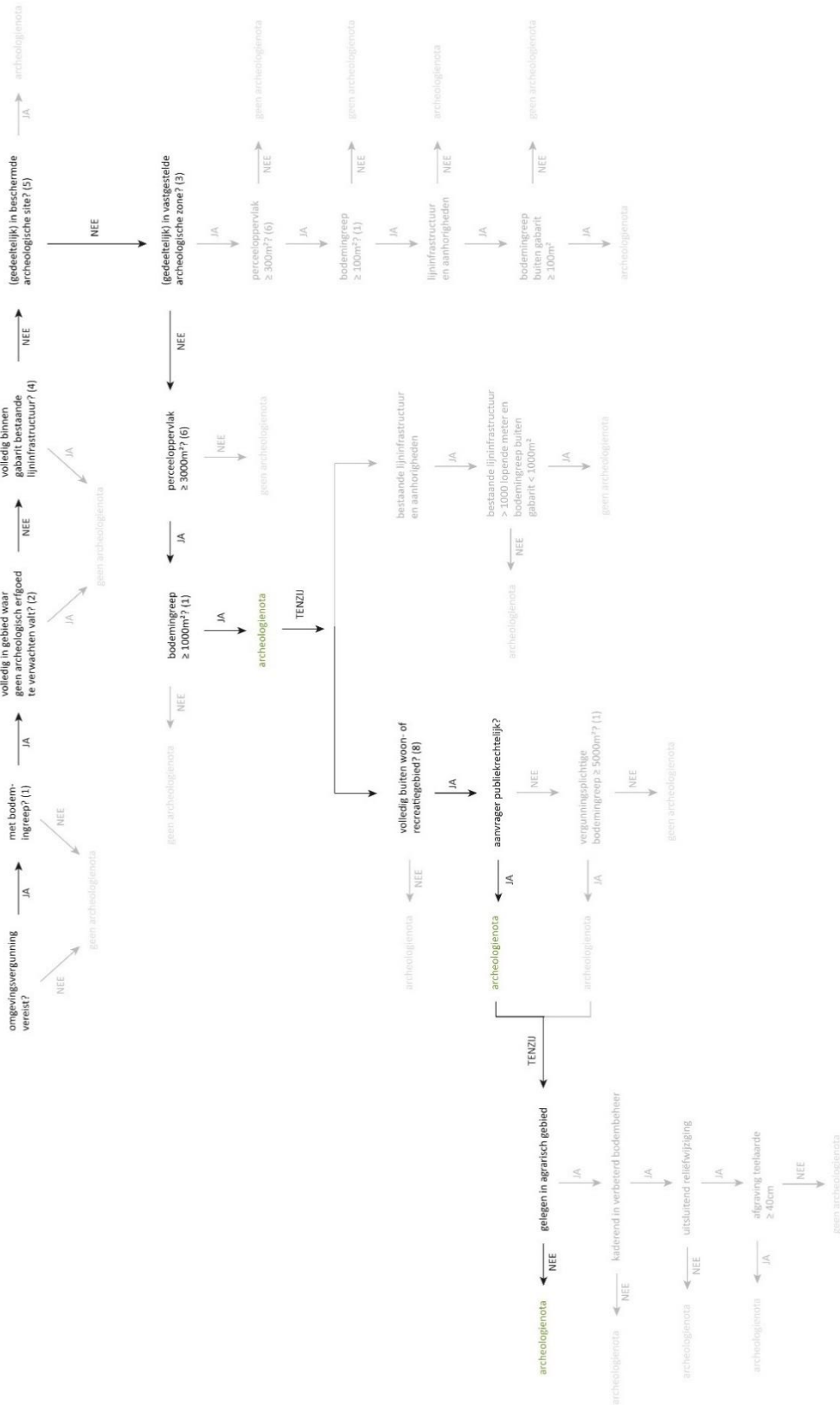
Figuur 7: Dwarsdoorsnede van het geplande hoofdgebouw (bron: provincie Antwerpen).

1.1.2.2 Criteria voor de noodzaak van een archeologienota

Volgens het gewestplan Turnhout is het gebied onderdeel van een gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen.

Zoals blijkt uit het stroomschema van Figuur 8 overschrijden de geplande bodemingrepen de criteria opgesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid, en dient dus, conform het Onroerend-erfgoeddecreet van 12 juli 2013, een archeologisch vooronderzoek te worden uitgevoerd en een archeologienota te worden opgemaakt.

Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

Figuur 8: Stroomschema met criteria en noodzaak voor een archeologisch vooronderzoek en de opmaak van een archeologienota voor de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. Het traject en de criteria die van toepassing zijn op de geplande bodemingrepen binnen het huidige project komen overeen met het in zwart aangegeven traject. (bron: aangepast naar https://www.onroerendefgoed.be/assets/files/news/downloads/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf)

1.1.3 Onderzoeksopdracht

1.1.3.1 *Vraagstelling*

Het doel van de bureaustudie, die een verplichte eerste fase vormt binnen elk archeologisch vooronderzoek, is te komen tot een inschatting van het archeologisch potentieel binnen het projectgebied op basis van een cartografisch en literatuuronderzoek, waarbij rekening wordt gehouden met de landschappelijke, archeologische en historische contexten, en met de aard en locatie van de geplande versturende bodemingrepen. Specifieke vraagstellingen zijn:

- Wat zijn de geplande bodemingrepen?
- Heeft het projectgebied een archeologisch potentieel?
- Is er reeds sprake van verstoring van dit potentieel? Zo ja, in welke mate?
- Vormen de geplande ingrepen een bedreiging voor het archeologisch potentieel?
- Welke aspecten verdienen aandacht bij eventueel archeologisch vervolgonderzoek?

1.1.3.2 *Randvoorwaarden*

n/a

1.1.4 Werkwijze & strategie

De bureaustudie gebeurt onder leiding van een erkend archeoloog van GATE. In functie van de geplande bodemingrepen en het archeologisch potentieel wordt het onderzochte gebied en haar directe omgeving in een landschappelijk, historisch en archeologisch kader geplaatst. Dit gebeurt op basis van een fysisch-, historisch- en archeologisch-cartografisch onderzoek en een literatuurstudie. Voor de huidige archeologische kennis wordt de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) als basis gebruikt, waar nodig aangevuld met informatie uit andere literatuurbronnen. De ontwerpplannen met informatie over de geplande bodemingrepen, verkregen van de initiatiefnemer, worden in een GIS-omgeving geprojecteerd ten opzichte van diverse fysisch-geografische, historische en archeologische kaartlagen die raadpleegbaar zijn op volgende websites:

- www.geopunt.be
- www.dov.vlaanderen.be
- <https://geo.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be>

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Landschappelijke situering

Geografisch en geomorfologisch gezien ligt het onderzoeksgebied in de Antwerpse Kempen (of Noorderkempen), met name op de Kempische laagvlakte ter hoogte van of net ten zuiden van de steile zuidrand van de microcuesta van de Kempen (De Ploey 1961).

Volgens de Tertiair-geologische kaart (Figuur 9) behoort de ondergrond tot het Lid van Hemeldonk, onderdeel van de Formatie van Brasschaat (code BsHd). Het gaat om lichtgrijze tot lichtgroene fijne en zeer goed gesorteerde zanden die zich ter hoogte van het onderzoeksgebied en haar omgeving onder een metersdik pakket van Quartaire sedimenten bevinden en omwille van die reden verder minder relevant zijn voor een inschatting van het archeologische potentieel in het onderzoeksgebied.

Op de Quartair-geologische kaart (Figuur 10) staat het gebied gekarteerd als type 21b, met name Holocene en/of Tardiglaciale eolische afzettingen (b) bovenop een Pleistocene sequentie (21). Volgens de geomorfologische kaart uit de studie van Haest (1985) komt het gebied overeen met een stuifzandrelief (Figuur 11).

Op de Bodemassociatiekaart is het gebied gekarteerd als natte zand- en lemig zandgronden met humus en/of ijzer B-horizont (Figuur 12). Volgens de Bodemkaart komen binnen het onderzoeksgebied drie bodemtypes voor (Figuur 13): het grootste deel van het terrein bestaat uit een zeer droge tot mastig natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont (code: ZAg), in het zuidwestelijke deel gaat het om een matig droge variant hiervan (code: Zcg) terwijl het oostelijke deel langsheen de Vosselaarseweg gekarteerd staat als een duingrond (code: X).

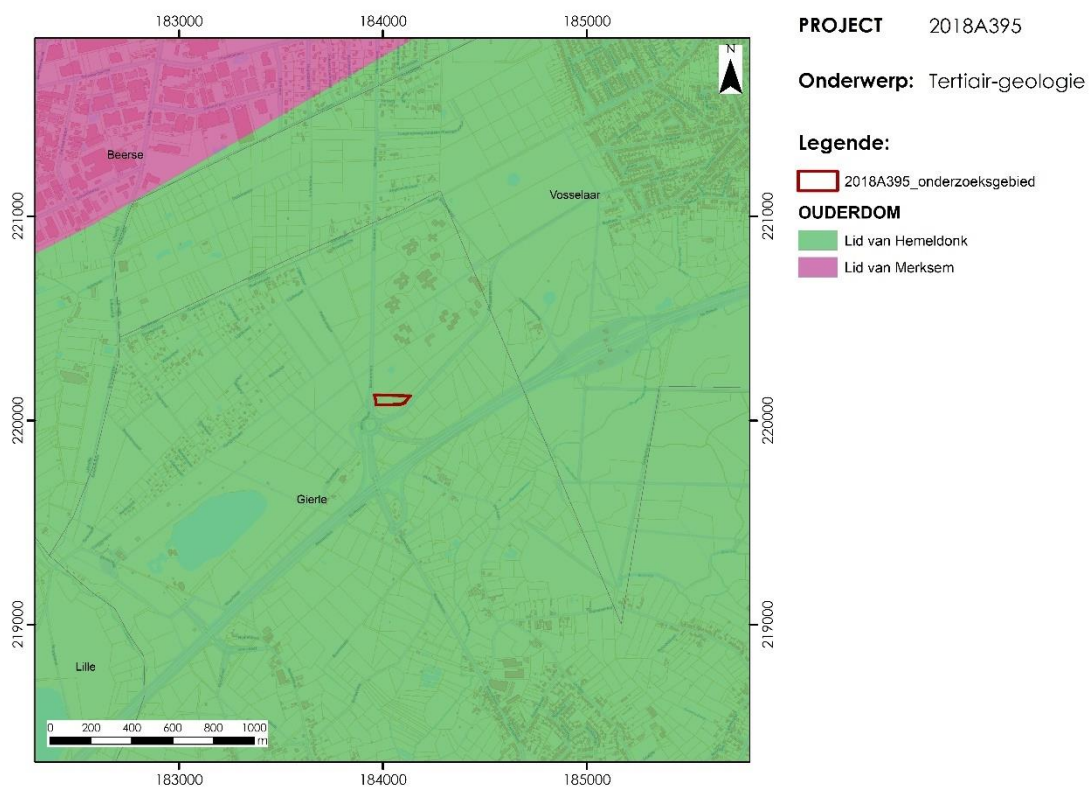
Hydrografisch behoort het onderzoeksgebied tot het Bekken van Nete (Figuur 14). Het bevindt zich op een hoger gelegen deel tussen de bekkens van de Laakbeek en de Oudendijkloop, respectievelijk gesitueerd op ca. 2km ten westen en op minder dan 1km ten oosten van het onderzoeksgebied. Beide waterlopen wateren in zuidelijke richting af in de Aa op zo'n 7km ten zuiden van het onderzoeksgebied.

Zoals zichtbaar is op het Digitale Hoogtemodel (Figuur 15) bevindt het onderzoeksgebied zich vanuit landschappelijk-topografisch oogpunt op de overgang van een hogerliggend landschap in het noorden (met name de zuidelijke flank van de microcuesta van de Kempen) naar duidelijk lager gelegen terreinen in het zuiden. Op een meer lokale schaal (Figuur 16) is ter hoogte van en direct rondom het onderzoeksgebied een duidelijk microrelief herkenbaar waarbij het gebied zelf duidelijk grotendeels in een lagere langwerpige depressie ligt tussen twee hogere delen met een algemene NO-ZW oriëntatie, waarvan er één overeenstemt met de huidige Vosselaarseweg, die zelf duidelijk genivelleerd is. De noordwestelijke hoek van het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van de tweede 'opduiking' en het gebied kent aldus een algemene dalende helling in een zuidoostelijke richting met een verval van ca. 1m over een afstand van ca. 100m (van ca. 21m tot 20m TAW). Min of meer ter hoogte van waar de scheiding tussen het ontvangstzone en de standplaatszone wordt ingepland is op het DHM een lichte noordzuid-georiënteerde depressie merkbaar. Het is niet duidelijk of deze een natuurlijke of een antropogene oorsprong heeft. Net ten zuidoosten van de Vosselaarseweg, buiten het onderzoeksgebied, is er een duidelijk scherpe knik naar lagere terreindelen tussen deze weg en de E34. Deze scherpe knik komt over een lengte van ca. 600m overeen met de actuele perceelsbegrenzingsen. Verder is de kunstmatige berm die de carpoolparking scheidt van het onderzoeksgebied duidelijk herkenbaar langsheen de zuidelijke en oostelijke grens van het onderzoeksgebied. De carpoolparking zelf is duidelijk lager gelegen, vermoedelijk ten

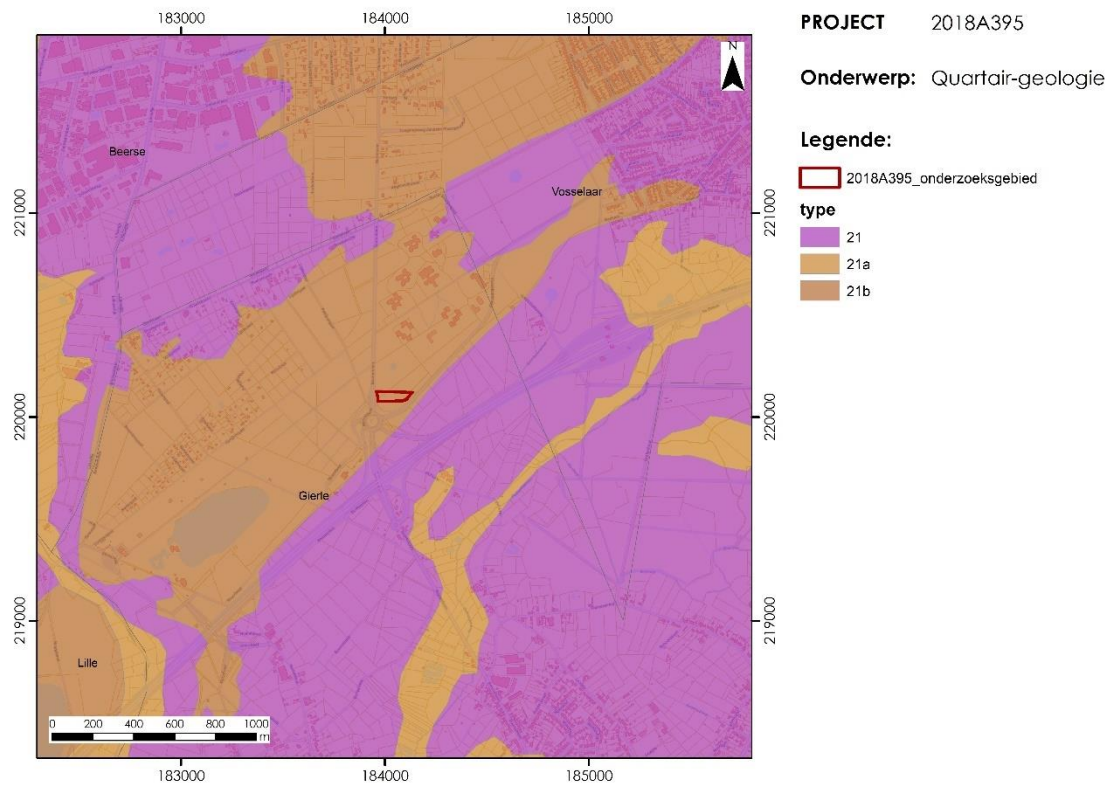
gevolge van afgraven/nivellerings tijdens de aanleg ervan. Voor de rest zijn er op het DHM weinig of geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van antropogene verstoringen binnen het onderzoeksgebied.

Volgens de orthofoto-opnames is het gebied tenminste sinds het begin van de jaren 1970 in gebruik als bos, net als een groot deel van de omliggende percelen. Uit de panchromatische opname van 1971 blijkt dat een groot perceel ten noorden van het onderzoeksgebied rond die periode niet met bomen bedekt was, maar dat het nadien bebost werd zoals blijkt uit alle recentere opnames sinds eind jaren 1970 die op dit perceel naast dit bos ook een circulaire vijver en enkele wegen laten zien. Een ander verschil tussen deze eerste orthofoto opname en alle recentere is de aanleg van het afrittencomplex van de E34. Tussen 2007 en 2009 werd aan dit complex vervolgens een rotonde aangelegd terwijl de carpoolparking net ten zuiden van het gebied verschijnt op de opname uit 2012. Het is op basis van het bureauonderzoek niet duidelijk of en in hoeverre deze landschapsingrepen in de directe omgeving een impact hebben gehad op de bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied. Er zijn ook geen aanwijzingen voorhanden dat deze vorige bodemingrepen rondom het onderzoeksgebied gepaard gingen met archeologisch onderzoek.

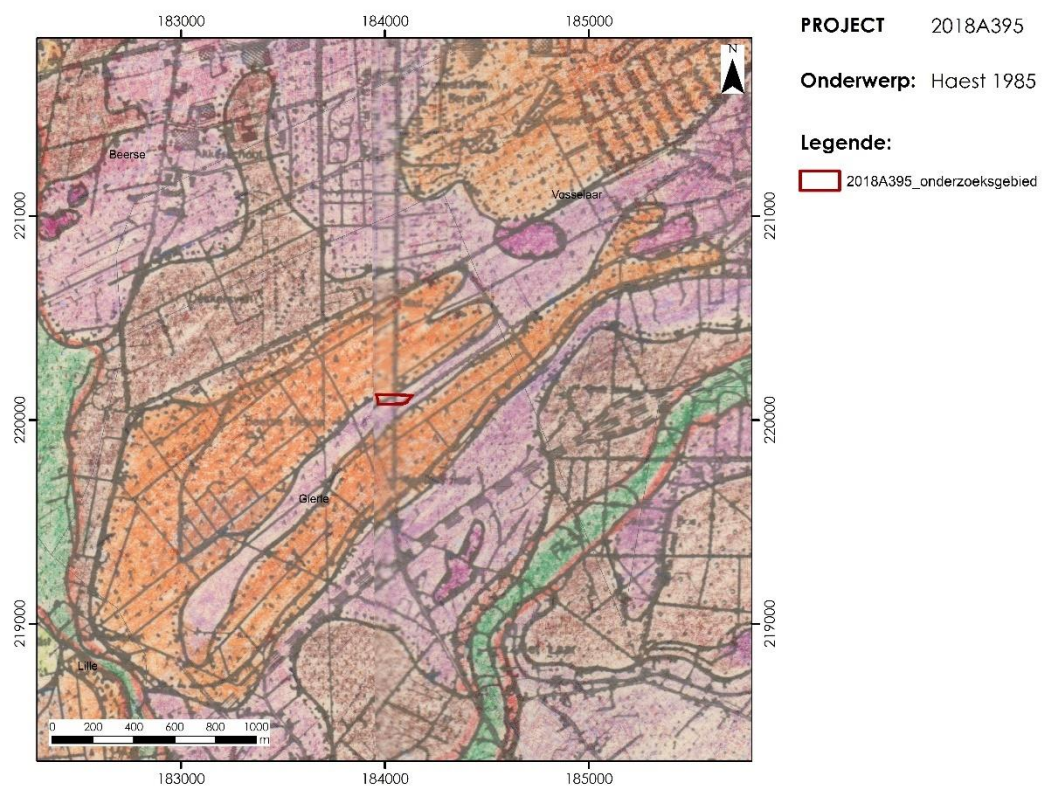
De Topografische kaart (1:10.000, klassieke reeks, zie Figuur 2) uit de periode eind jaren 1970-begin jaren 1990 toont de aanwezigheid van een aantal NO-ZW georiënteerde wegen in het noordwesten en het zuidoosten van het onderzoeksgebied.

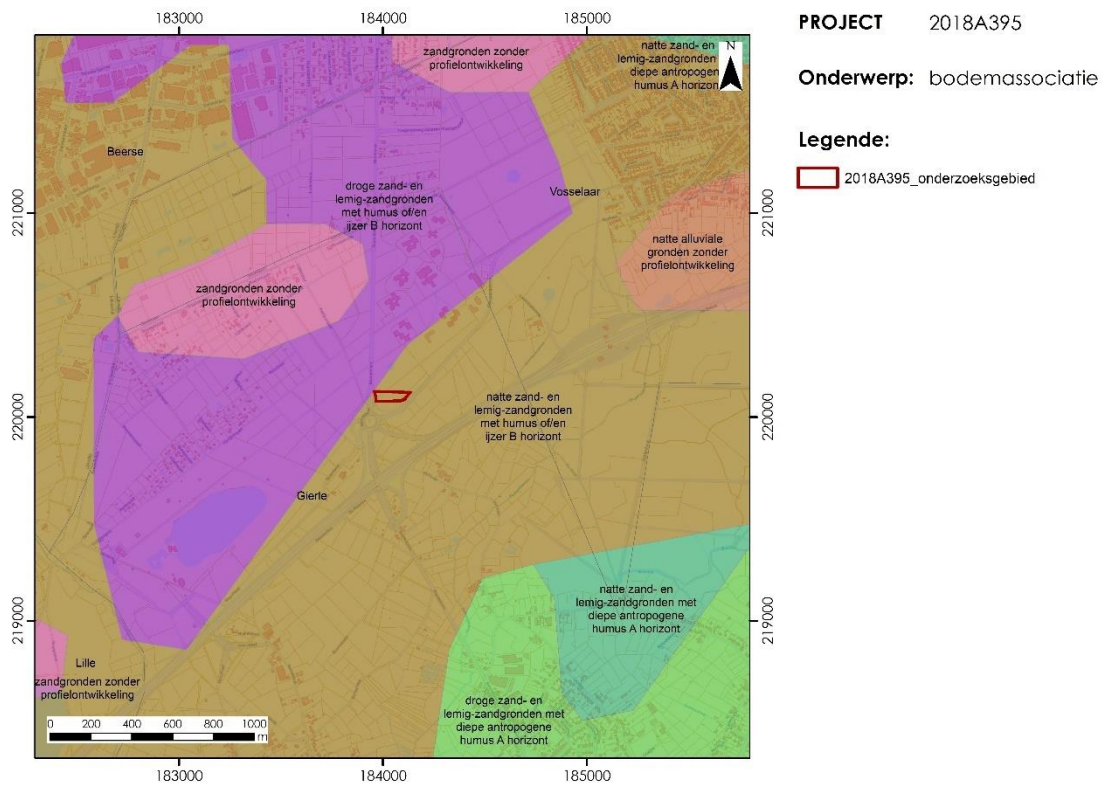
Figuur 9: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Tertiair geologische kaart (bron: Geopunt / DOV).

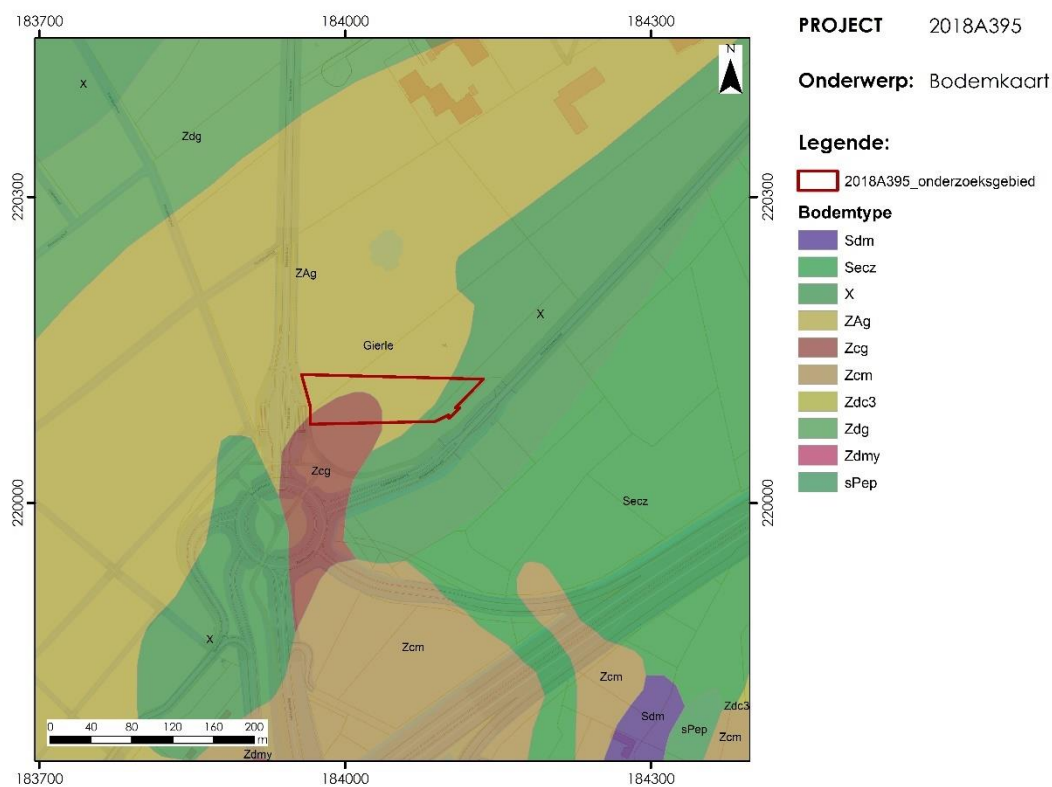
Figuur 10: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Quartair geologische kaart (bron: Geopunt / DOV).

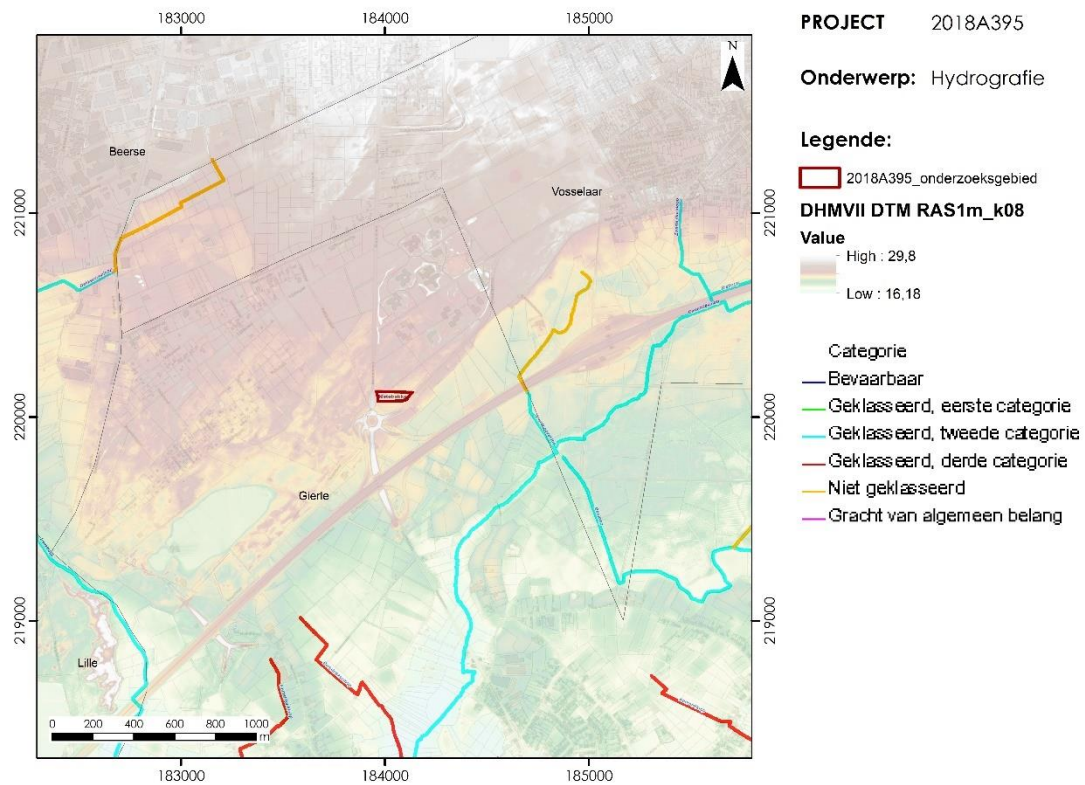
Figuur 11: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de geomorfologische kaart van Haest (bron: Haest 1985).

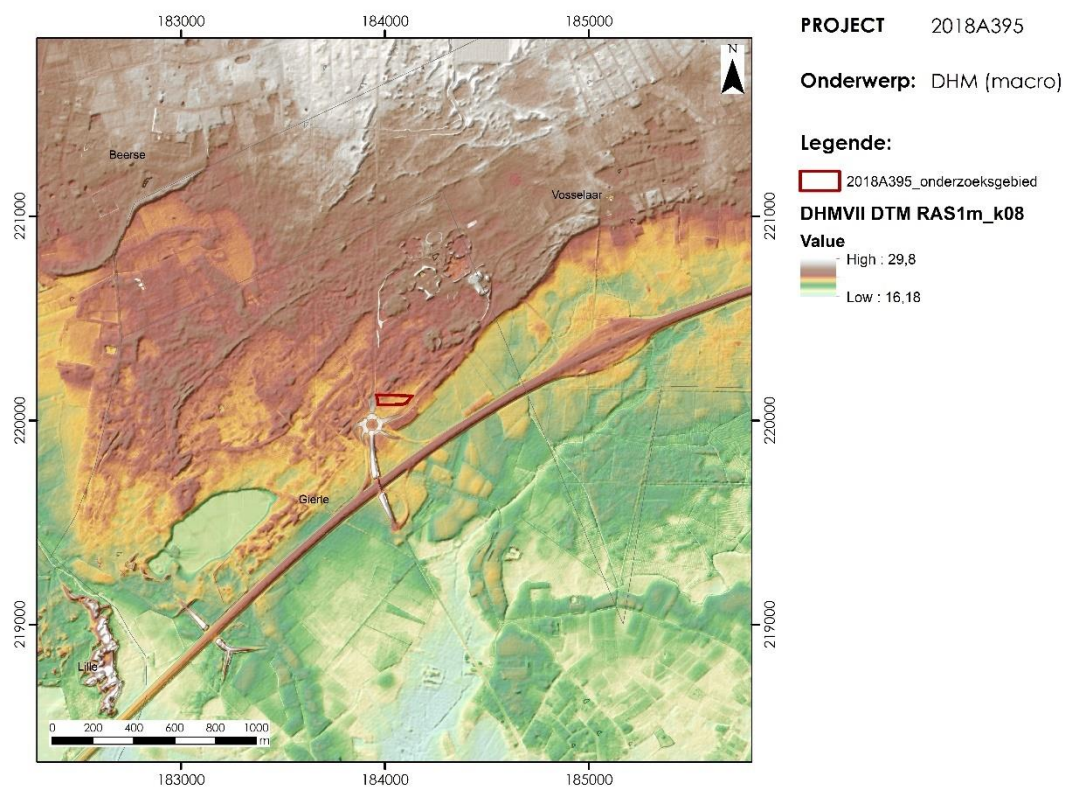
Figuur 12: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Bodemassociatiekaart (bron: Geopunt / DOV).

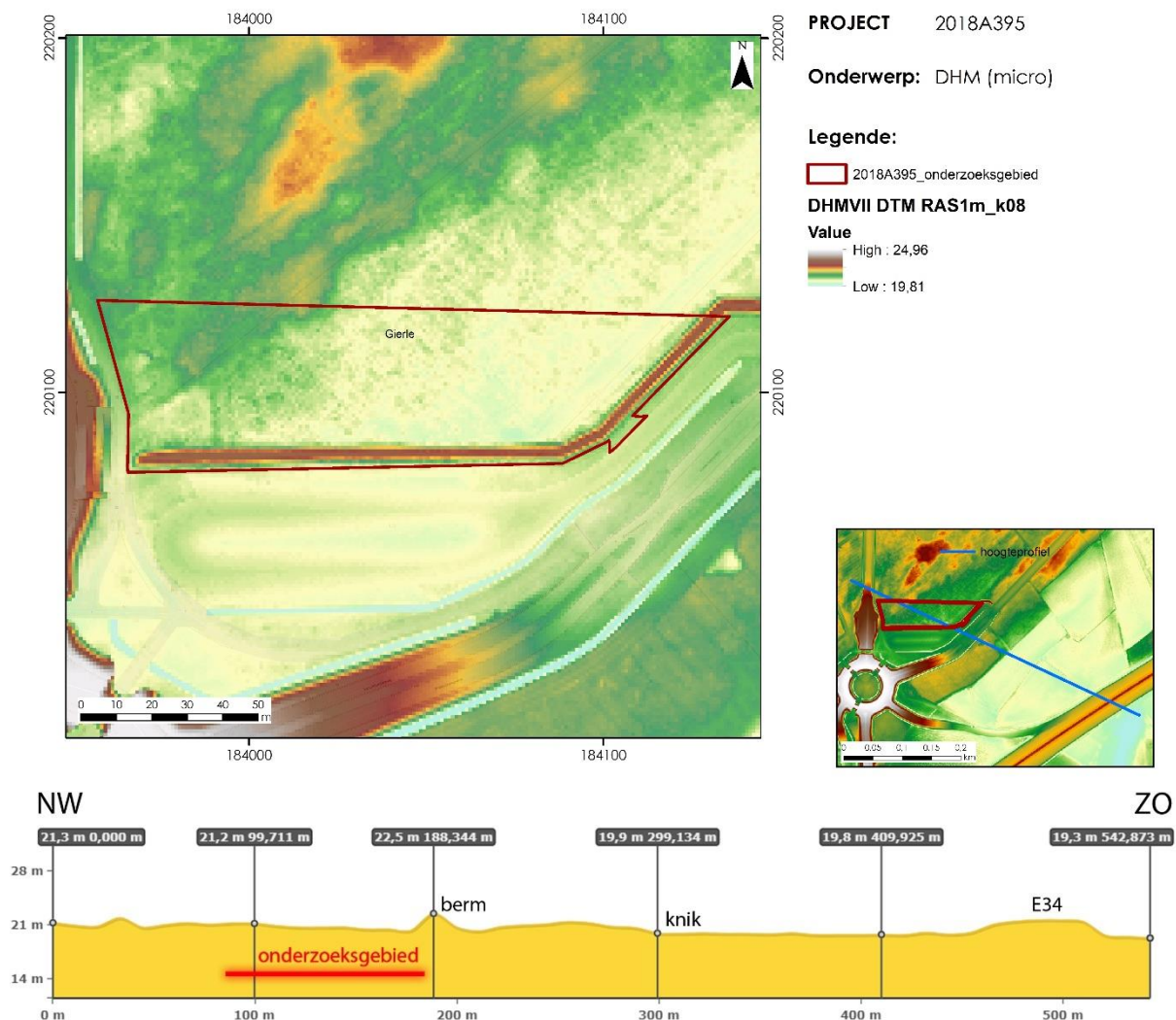
Figuur 13: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Bodemkaart (bron: Geopunt / DOV).

Figuur 14: Hydrografie van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt / VMM).

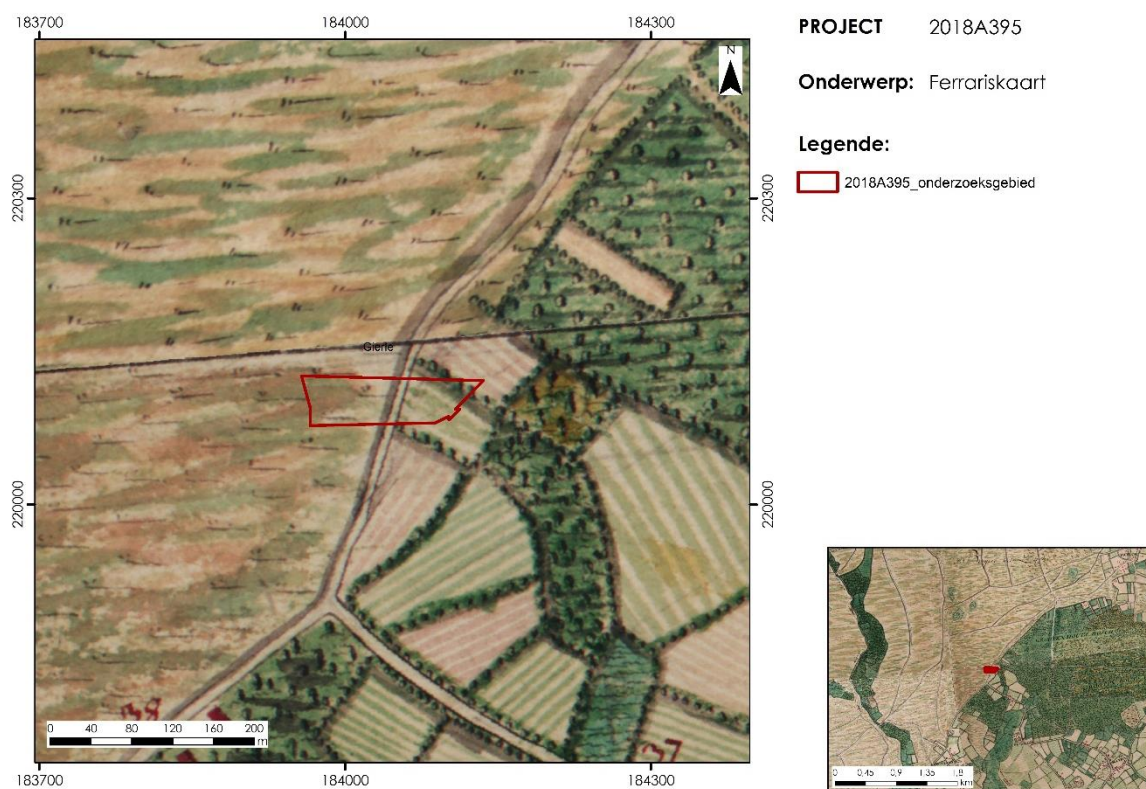
Figuur 15: Het onderzoeksgebied t.o.v. het DHM (macroschaal) (bron: Geopunt / A-IV).

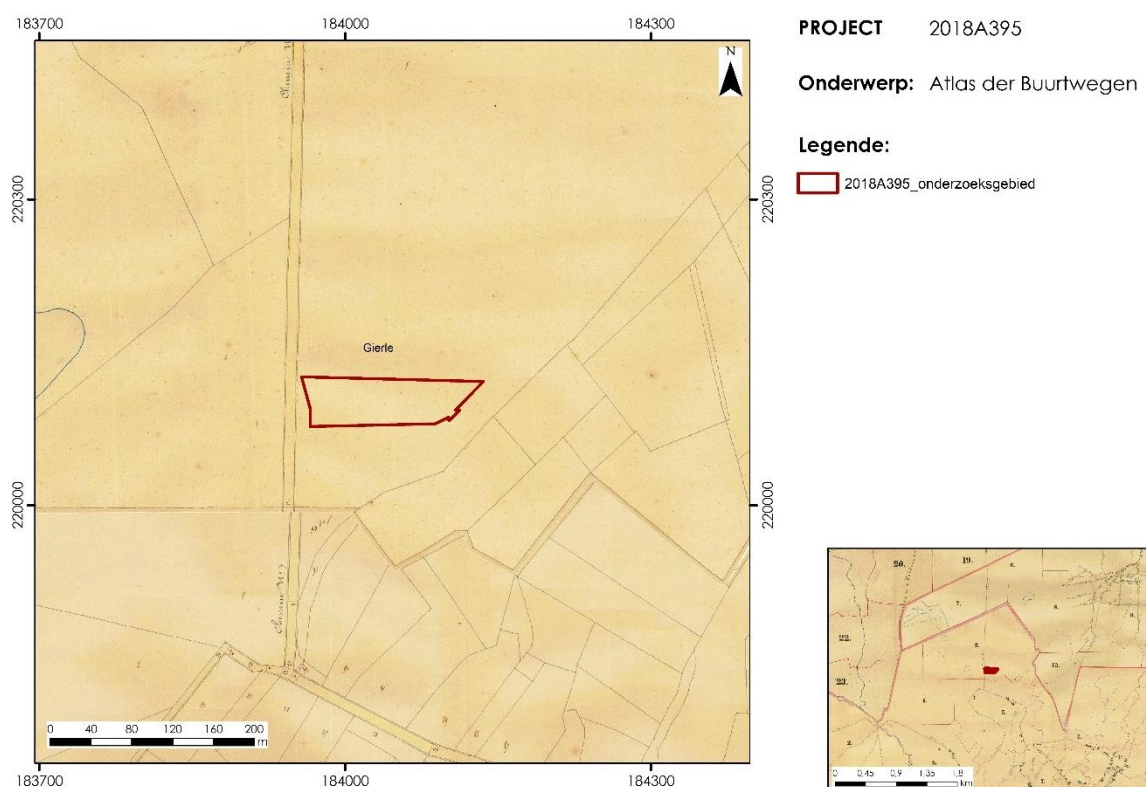
Figuur 16: Het onderzoeksgebied t.o.v. het DHM (microschaal) (bron: Geopunt / A-IV). Blauwe lijn = hoogteprofiel

1.2.2 Historisch-cartografische context

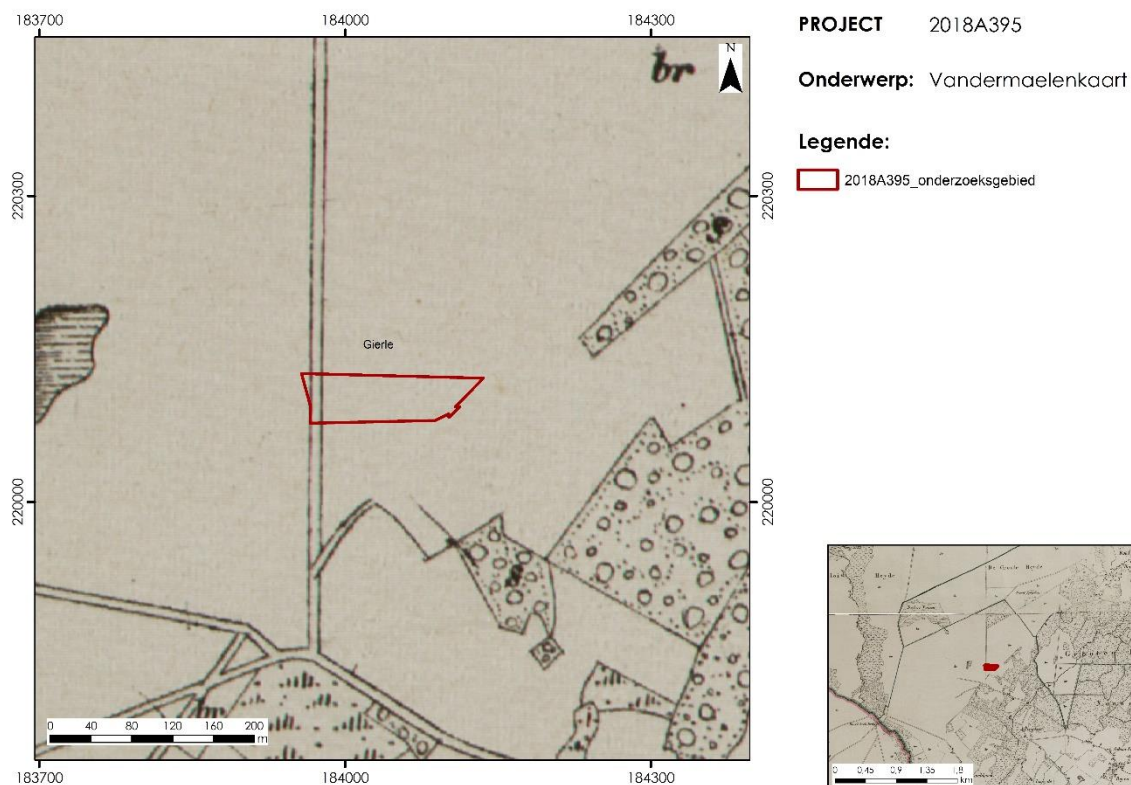
Op de 18e eeuwse Ferrariskaart loopt dwars doorheen het onderzoeksgebied een noordoost-zuidwest georiënteerde weg die Emmeldonck in het zuidwesten verbond met Vosselaer in het noordwesten (Figuur 17). Ten westen van deze weg lag een omvangrijk heidegebied ("Bruyère het Depeter"). Ter hoogte van het onderzoeksgebied liggen ten oosten van deze weg een aantal door hagen omzoomde akkers en bospercelen die zelf aan de rand liggen van een groot bos ("Grooten Houts Bosch"). Volgens deze kaart, maar de lage resolutie ervan steeds indachtig, werd de westelijke helft van het onderzoeksgebied in de tweede helft van de 18e eeuw dus ingepalmd door heidegebied en de oostelijke helft door akkerland, beide van elkaar gescheiden door een weg. De Atlas der Buurtwegen uit halfweg de 19e eeuw laat een andere situatie zien (Figuur 18). De weg die zichtbaar was op de Ferrariskaart is verdwenen, en net ten westen van het onderzoeksgebied bevond zich nu een noord-zuid georiënteerde weg ("Chemin n° 3"), ter hoogte van de huidige Beersebaan, die Gierle in het zuiden verbond met Beerse in het noorden. Het onderzoeksgebied lag nu in een zone die wordt aangeduid als "2". De iets recentere Vandermaelenkaart uit de tweede helft van de 19e eeuw toont een gelijkaardige situatie, hoewel de wegen elkaar niet helemaal overlappen (Figuur 19).

Figuur 17: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Ferraris-kaart (1777) (bron: Geopunt / A-IV).

Figuur 18: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen (c. 1840) (bron: Geopunt / A-IV).

Figuur 19: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vandermaelen-kaart (1846-1854) (bron: Geopunt / A-IV).

1.2.3 Archeologische context

Het onderzoeksgebied ligt in de archeoregio Kempen (Figuur 20). Volgens het geoportaal van Onroerend Erfgoed behoort het niet tot een vastgestelde archeologische zone, en ligt het ook niet in een gebied waar geen archeologie meer verwacht kan worden. In het gebied zijn ook nog geen archeologische vindplaatsen gekend en is nog geen (geregistreerd) archeologisch onderzoek uitgevoerd.

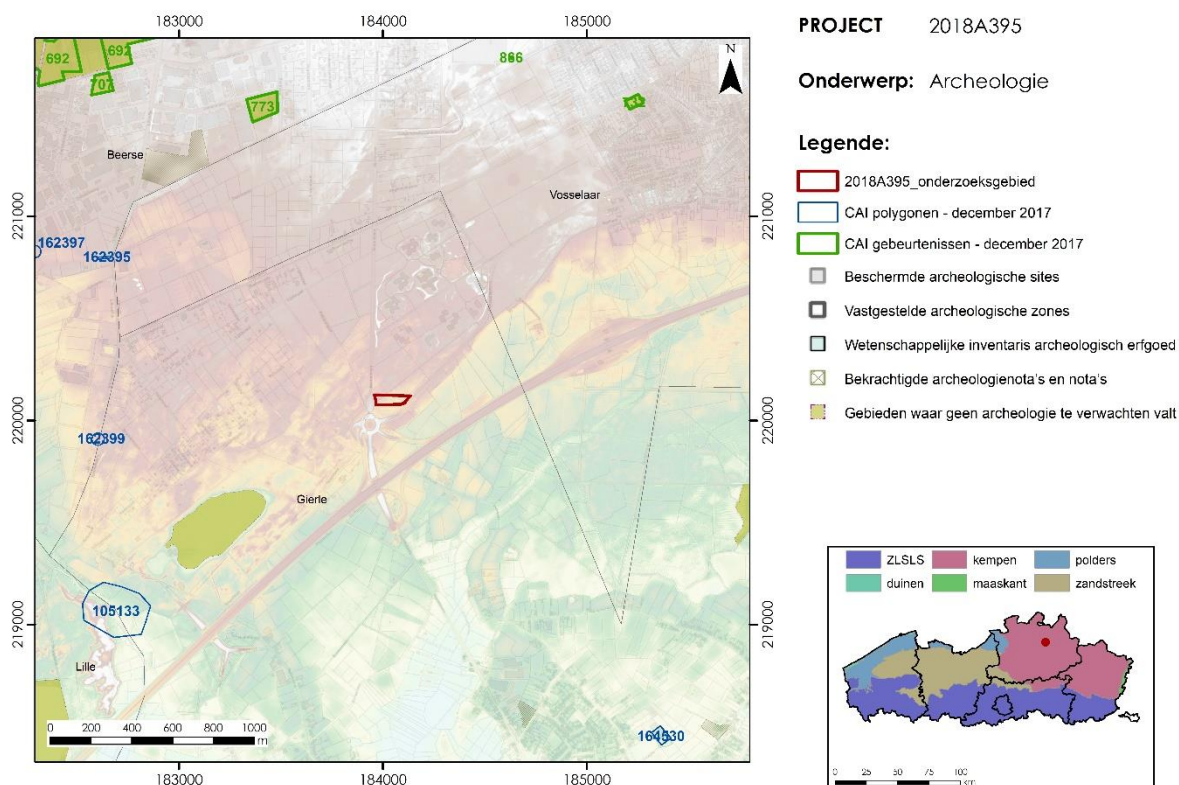
Een overzicht van gekende archeologische CAI-vindplaatsen uit de directe omgeving van het onderzoeksgebied is opgenomen in Figuur 20. Op basis van deze gegevens kan besloten worden dat zowel de gemeente Lille als haar deelgemeente Gierle, waarin het onderzoeksgebied zich bevindt, archeologisch vooralsnog relatief slecht gekend zijn en in vergelijking met de ruimere regio een duidelijke onderzoekslacune vertoont. Voor Lille zijn momenteel slechts 35 records opgenomen in de CAI, waarvan ca. 1/3 betrekking heeft op Gierle. Een samenvattend overzicht van de relatie tussen de ouderdom van deze vindplaatsen en de methodes die de archeologische resten aan het licht brachten is opgenomen in Tabel 1.

Uit deze tabel blijkt dat het gaat om archeologische vindplaatsen uit alle perioden van de menselijke geschiedenis (Paleolithicum t/m Nieuwste Tijden) met uitzondering van de vroegste periodes (Midden-en Laat-Paleolithicum). De gekende vindplaatsen dateren voornamelijk uit de Middeleeuwen of recenter (ca. 66%) en in mindere mate uit de Steentijden (ca. 20%). Vindplaatsen uit de Metaaltijden en Romeinse Tijd zijn minder vertegenwoordigd (resp. ca. 15% en 11%).

	ST	P	M	N	ST - MT - RT - ME - NT	YT	MT	MT - ME	RT	ME	ME - NT	NST	NT	?	TOTAAL
historisch onderzoek										4			4		8
historisch onderzoek + archeologische boringen										1					1
historisch onderzoek + archeologische boringen + veldprospectie + opgraving											1				1
Toevalsvondst						1									1
controle van werken														1	1
Veldprospectie	1		1											1	3
Metaaldetectie										1		1	2		4
archeologische boringen								1	1						1
Mechanische prospectie								1		2					3
Mechanische prospectie + Opgraving				1						1					2
Opgraving						1				1					2
?		1		2	1		1		2	1					8
TOTAAL	1	1	3	1	1	2	1	1	3	11	1	1	6	2	35

Tabel 1: Overzicht van de relatie tussen het uitgevoerde onderzoek en de datering van archeologische vindplaatsen uit de CAI (bron: CAI / Agentschap Onroerend Erfgoed)

Legende: ST = Steentijd; P = Paleolithicum; M = Mesolithicum; N = Neolithicum; MT = Metaaltijden; BT = Bronstijd; YT = IJzertijd; RT = Romeinse Tijd; ME = Middeleeuwen; NT = Nieuwe Tijd; NST = Nieuwste Tijd

Figuur 20: Overzicht van de archeologische kennis in de directe omgeving van het projectgebied (bron: CAI / A-OE). Inzet ligging van het onderzoeksgebied t.o.v. de archeoregio's.

Voor meer dan 1/5e van deze archeologische vindplaatsen wordt in de CAI niet aangegeven hoe deze aan het licht zijn gekomen. De meeste van de overige vindplaatsen zijn gekend via een historisch-cartografische studie (N=10). Het gaat in dit geval uitsluitend om Middeleeuwse en post-Middeleeuwse vindplaatsen. Niet-invasieve archeologische prospectie (met name veldprospectie, metaaldetectie) komt ook regelmatig voor (N=8). Het vormt voornamelijk de enige manier waarop vindplaatsen uit de steentijd aan het licht zijn gekomen. Gericht prospectie van niet-vers aangetroffen steentijdvindplaatsen (vondstclusters) heeft echter nog niet plaatsgevonden. Vindplaatsen werden daarnaast ook ontdekt en onderzocht via invasieve prospectiemethoden (boringen, proefsleuven, N=8). Ook in dit geval gaat het vaak om (post-)Middeleeuwse vindplaatsen. Tot dusver werden vier opgravingen gerapporteerd voor de gemeente Lille; deze brachten resten uit de Steentijden, Metaaltijden, Romeinse Tijd en Middeleeuwen aan het licht.

Binnen een straal van 1,5km rondom het onderzoeksgebied zijn geen vindplaatsen gekend en is volgens de CAI ook nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. De meest nabijgelegen vindplaats (CAI-162399) bevindt zich in de gemeente Beerse op ca. 1,5km ten westen van het onderzoeksgebied. Het gaat om één of meer concentraties van lithische artefacten uit het Mesolithicum die in de jaren 1970 tijdens prospectie in het natuurgebied de Epelaar door E. Huysecom werden aangetroffen. Gelijkaardige vindplaatsen werden door Huysecom ten westen hiervan ontdekt (e.g. CAI-162396 t/m 162407). Een 800-tal meter meer naar het zuiden, op een gelijkaardige afstand van het onderzoeksgebied, werden op het grondgebied van Lille rond diezelfde periode eveneens lithische artefacten gerapporteerd door Marechal die worden toegeschreven aan het Neolithicum (CAI-105133). Op zo'n 2km ten zuidoosten van het onderzoeksgebied heeft historisch-cartografisch onderzoek resten uit de Nieuwe Tijd aan het licht gebracht; het gaat om een kapel (CAI-164527) en een hoeve (CAI-164530). Archeologische prospecties met ingreep in de bodem op het grondgebied van Beerse, ca. 2km ten noordwesten van het onderzoeksgebied, die gedurende het voorbije decennium werden uitgevoerd door AdAK leverden geen of sterk verstoorte archeologische resten op. Een recent bekrachtigde archeologienota op basis van een bureaustudie adviseerde geen verder terreinonderzoek voor een terrein uit dezelfde buurt (e.g. Beerse – Lilse Dijk; Acke & Bracke 2017). Hetzelfde geldt voor een gelijkaardig bureauonderzoek op ca. 1,5km ten zuidoosten van het gebied waar ondanks de potentiële aanwezigheid en directe bedreiging van goede bewaarde, afgedekte steentijdvindplaatsen geen gericht onderzoek hiernaar werd geadviseerd (Heirbaut & Nicasie 2017).

1.2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Uit de bureaustudie waarin de huidige kennis omtrent de regionale en lokale landschappelijke, geologische, geomorfologische, bodemkundige en culturele contexten werd geschetst, komt naar voor dat het onderzochte gebied gelegen is in een zandig duinengebied dat onderdeel van het quartaire landschap van de Noorderkempen. Zoals blijkt uit de historische kaarten was een deel van dit gebied doorheen de 18e en 19e eeuw vermoedelijk in gebruik als heide en een deel als akker. Uit de luchtopnames blijkt dat ten laatste sinds de tweede helft van de 20e eeuw, maar vermoedelijk eerder, het gebied in gebruik was als bos. Een gebruik dat de voorbije vier decennia onveranderd is gebleven. Archeologisch onderzoek is voornamelijk beperkt gebleven in en rondom het onderzoeksgebied, waardoor kennis over de regionale en lokale archeologie nagenoeg ontbreekt. Op basis van deze landschappelijke, geo(morfo)logische, bodemkundige, topografische, historische en archeologische contexten kan niet uitgesloten worden dat op geringe diepte archeologische waarden uit alle perioden van de menselijke geschiedenis (Paleolithicum – Nieuwste Tijd) aanwezig zijn die direct bedreigt worden door de geplande bodemingrepen. Het voormalig gebruik van een deel van het perceel als akker kan betekenen dat een deel van deze potentieel aanwezige waarden

in het verleden aangeploegd werden, hoewel de zichtbaarheid van deze resten aan het huidige oppervlak beperkt of zelfs onbestaande zal zijn als gevolg van het actueel gebruik als bos.

1.2.5 Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

1.2.5.1 *Gemotiveerde tekstuele verwachting*

Tot dusver werd in het gebied nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Door dit gebrek aan gericht onderzoek zijn nog geen archeologische vindplaatsen gekend. Toch kan op basis van de bureaustudie vooralsnog zeker niet gesteld worden dat in het gebied geen archeologische vindplaatsen aanwezig kunnen zijn. Op basis van geologische, geomorfologische, bodemkundige en culturele argumenten met betrekking tot het onderzoeksgebied en haar directe omgeving, argumenten die in de paragrafen 1.2.1. t/m 1.2.4. gedetailleerd werden toegelicht, kan verwacht worden dat op geringe diepte, en al dan niet in (deels) afgedekte context, archeologische vindplaatsen aanwezig zijn die direct bedreigd worden door de geplande ingrepen. Deze vindplaatsen kunnen over het ganse gebied voorkomen direct onder de gehomogeniseerde strooisellaag en teelaarde die over het ganse terrein zullen worden verwijderd. Aangezien we te maken hebben met sedimenten van quartaire ouderdom kan het hierbij gaan om vindplaatsen uit alle archeologische perioden (d.w.z. steentijden t/m recente perioden). Er zijn momenteel geen aanvullende objectieve argumenten voorhanden om hun potentiële aanwezigheid uit te sluiten, noch om een eenduidige 'hoge' of 'lage' score toe te kennen aan deze verwachting, noch voor het archeologisch bestand in haar geheel, noch opgesplitst naar archeologische periode toe. De afwezigheid op historische kaarten en foto's van directe indicaties voor menselijke bewoning uit recentere perioden waarop deze kaarten en foto's van toepassing zijn, is onvoldoende om op basis hiervan een lage archeologische verwachting voor deze perioden naar voor te schuiven.

Het bureauonderzoek heeft verder ook geen objectieve argumenten aangeleverd die kunnen wijzen op een duidelijke (ernstige) verstoring van eventueel aanwezige archeologische resten. Potentieel aanwezige vindplaatsen kunnen met andere woorden dus behoudenswaardig zijn. Dit geldt voor vindplaatsen uit alle perioden.

Om bovenstaande algemene verwachtingen omtrent de aanwezigheid, bewaringsomstandigheden van archeologische vindplaatsen uit alle perioden van de menselijke geschiedenis te toetsen, alsook de behoudenswaardigheid van deze potentieel aanwezige archeologische waarden correct te beargumenteren is een (uitgesteld) gefaseerd archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk in het ganse onderzoeksgebied. De modaliteiten hiervan worden in het Programma van Maatregelen verder toegelicht.

1.2.5.2 *Zones waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is of verwacht wordt*

Het gebied ligt niet in een zone waar geen archeologisch erfgoed meer verwacht wordt. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kunnen geen zones afgebakend worden waar geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig is of verwacht kan worden.

1.2.5.3 *Zones waar archeologisch erfgoed vastgesteld is of verwacht wordt*

In het onderzochte gebied heeft nog geen geregistreerd archeologisch onderzoek plaatsgevonden. Er is dus nog geen concrete archeologische kennis over het gebied beschikbaar. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kunnen geen zones afgebakend worden waar met zekerheid archeologisch erfgoed aanwezig is of met quasi zekerheid verwacht kan worden.

1.3 Bijlage

1.3.1 Lijst van figuren

Figuur 1: Ligging van het onderzoeksgebied.

Figuur 2: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart (bron: Geopunt / NGL).

Figuur 3: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de kadasterkaart (bron: Geopunt).

Figuur 4: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de meest recente Orthofoto (bron: Geopunt).

Figuur 5: Overzicht van de locatie en aard van de geplande bodemingrepen (bron: provincie Antwerpen). Voor de legende zie volgend pagina.

Figuur 6: Funderingsplan van de geplande bodemingrepen (bron: provincie Antwerpen).

Figuur 7: Dwarsdoorsnede van het geplande hoofdgebouw (bron: provincie Antwerpen).

Figuur 8: Stroomschema met criteria en noodzaak voor een archeologisch vooronderzoek en de opmaak van een archeologienota voor de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. Het traject en de criteria die van toepassing zijn op de geplande bodemingrepen binnen het huidige project komen overeen met het in zwart aangegeven traject. (bron: aangepast naar https://www.onroerendergoed.be/assets/files/news/downloads/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf)

Figuur 9: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Tertiair geologische kaart (bron: Geopunt / DOV).

Figuur 10: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Quartair geologische kaart (bron: Geopunt / DOV).

Figuur 11: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de geomorfologische kaart van Haest (bron: Haest 1985).

Figuur 12: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Bodemassociatiekaart (bron: Geopunt / DOV).

Figuur 13: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Bodemkaart (bron: Geopunt / DOV).

Figuur 14: Hydrografie van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt / VMM).

Figuur 15: Het onderzoeksgebied t.o.v. het DHM (macroschaal) (bron: Geopunt / A-IV).

Figuur 16: Het onderzoeksgebied t.o.v. het DHM (microschaal) (bron: Geopunt / A-IV). Blauwe lijn = hoogteprofiel

Figuur 17: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Ferraris-kaart (1777) (bron: Geopunt / A-IV).

Figuur 18: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen (c. 1840) (bron: Geopunt / A-IV).

Figuur 19: Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vandermaelen-kaart (1846-1854) (bron: Geopunt / A-IV).

Figuur 20: Overzicht van de archeologische kennis in de directe omgeving van het projectgebied (bron: CAI / A-OE). Inzet ligging van het onderzoeksgebied t.o.v. de archeoregio's.

1.3.2 Lijst van tabellen

Tabel 1: Overzicht van de relatie tussen het uitgevoerde onderzoek en de datering van archeologische vindplaatsen uit de CAI (bron: CAI / Agentschap Onroerend Erfgoed)

Samenvatting

De Provincie Antwerpen plant in de deelgemeente Gierle, onderdeel van de gemeente Lille (provincie Antwerpen) een aantal bodemingrepen in een gebied van ca. 6870m², gelegen op een bebost perceel ter hoogte van de Vosselaarseweg. Het gaat om de inrichting van een terrein met standplaatsen en voorzieningen voor woonwagenbewoners, inclusief de aanleg van bouw-, standplaats-, groen- en weginfrastructuur. Volgens de vigerende wet- en regelgeving dient een archeologisch vooronderzoek te worden uitgevoerd dat resulteert in de opmaak van een archeologienota. GATE werd door de initiatiefnemer aangesteld om deze archeologienota op te maken. Het vooronderzoek bestond uit bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek (projectcode: 2018A395). Tijdens het bureauonderzoek werd het onderzoeksgebied en haar directe omgeving in functie van de geplande bodemingrepen en het archeologisch potentieel in een landschappelijk, historisch en archeologisch kader geplaatst op basis van een literatuurstudie en een fysisch-, historisch- en archeologisch-cartografisch onderzoek. Hieruit kwam naar voor dat het gebied zich in een quartair duinenlandschap van de Noorderkempen bevindt en dat het doorheen de voorbije drie eeuwen verschillende bestemmingen heeft gekend, inclusief heide, akker en bospercelen. Een gebrek aan gericht archeologisch onderzoek in en rondom het gebied resulteert in een beperkte archeologische kennis. Toch kan op basis van de bureaustudie niet gesteld worden dat in het gebied geen archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Er is dus een duidelijk potentieel voor archeologische kennisvermeerdering voorhanden. Op basis van geologische, geomorfologische, bodemkundige en culturele argumenten kan verwacht worden dat op geringe diepte, en al dan niet in (deels) afgedekte context, archeologische vindplaatsen uit de steentijden t/m recente perioden aanwezig zijn die direct bedreigd worden door de geplande ingrepen. Om deze verwachting te toetsen, en de behoudenswaardigheid van potentieel aanwezige archeologische waarden correct te beargumenteren is een (uitgesteld) gefaseerd archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk.

Bibliografie

Digitale bronnen:

- www.geopunt.be
- www.dov.vlaanderen.be
- <https://geo.onroerenderfgoed.be>
- <https://cai.onroerenderfgoed.be>

Literatuur

Acke B. & Bracke M. (2017). *Archeologienota Beerse Lilsedijk*. Zelzate.

De Ploey J. (1961). *Morfologie en Kwartair-stratigrafie van de Antwerpse Noorderkempen*. Leuven.

Haest R. (1985). *Invloed van het Weichsel-glaciaal op de geomorfologie van de Noorderkempen*. Doctoraatsverhandeling KUL. Leuven.

Heirbaut E. & Nicasie M (2017). *Verkaveling aan de Pellaarstraat te Gierle*. *Archeologienota*. Halle-Zoersel.